



Međunarodni sud za krivično gonjenje  
lica odgovornih za teška kršenja  
međunarodnog humanitarnog prava  
počinjena na teritoriji bivše Jugoslavije  
od 1991. godine

Predmet br. IT-03-67-T  
Datum: 22. decembar 2011.  
Original: FRANCUSKI

**PRETRESNO VEĆE III**

**U sastavu:** sudija Jean-Claude Antonetti, predsedavajući  
sudija Frederik Harhoffmk  
sudija Flavia Lattanzi

**Sekretar:** g. John Hocking

**Odluka od:** 22. decembra 2011.

**TUŽILAC**

**protiv**

**VOJISLAVA ŠEŠELJA**

**JAVNI DOKUMENT**

**S izdvojenim mišljenjem sudije Jean-Claudea Antonettija, predsedavajućeg sudije,  
i delimično suprotnim mišljenjem sudije Flavije Lattanzi  
u javnom dodatku**

**I s izdvojenim mišljenjem sudije Jean-Claudea Antonettija, predsedavajućeg sudije,  
u poverljivom i *ex parte* dodatku u odnosu na obe strane u postupku**

---

**ODLUKA PO ZAHTEVU VOJISLAVA ŠEŠELJA  
ZA POKRETANJE POSTUPKA ZA NEPOŠTOVANJE SUDA PROTIV  
CARLE DEL PONTE, HILDEGARD UERTZ-RETZLAFF I DANIELA SAXONA,  
KAO I PO ZAHTEVIMA KOJE JE SHODNO TOME PODNELO TUŽILAŠTVO**

---

**Tužilaštvo**

g. Mathias Marcussen

**Optuženi**

g. Vojislav Šešelj

## I. UVOD

1. Pretresno veće III (dalje u tekstu: Veće) Međunarodnog suda za krivično gonjenje lica odgovornih za teška kršenja međunarodnog humanitarnog prava počinjena na teritoriji bivše Jugoslavije od 1991. godine (dalje u tekstu: Međunarodni sud) rešava po zahtevu Vojislava Šešelja (dalje u tekstu: optuženi) za pokretanje postupka za nepoštovanje Suda protiv Carle del Ponte, Hildegard Uertz-Retzlaff i Daniela Saxona, zavedenom na poverljivom osnovu 23. marta 2007,<sup>1</sup> i po *Addendumu* tom zahtevu u vezi s nepoštovanjem Suda, zavedenom na poverljivom osnovu 2. jula 2007. godine<sup>2</sup> (dalje u tekstu zajedno: Zahtev za pokretanje postupka za nepoštovanje Suda),

## II. ISTORIJAT POSTUPKA

2. "Redigovanom verzijom 'Odluke o preispitivanju odluke od 15. maja 2007. po zahtevu Vojislava Šešelja za postupak za nepoštovanje suda protiv Carle del Ponte, Hildegard Uertz-Retzlaff i Daniela Saxona'", izdatom na javnom osnovu 29. juna 2010. (dalje u tekstu: Odluka od 29. juna 2010.), Veće je Sekretarijatu Međunarodnog suda (dalje u tekstu: Sekretarijat) naložilo da imenuje *amicus curiae* za vođenje istrage shodno Zahtevu za pokretanje postupka za nepoštovanje Suda i naložilo da *amicus curiae* izvesti Veće da li postoje dovoljni razlozi za pokretanje postupka za nepoštovanje Suda protiv službenika tužilaštva, da poimence navede dotična lica i da Veću podnese izveštaj sa svojim zaključcima (dalje u tekstu: Izveštaj *amicus curiae*).<sup>3</sup>

3. Dana 5. oktobra 2011. Sekretarijat je zaveo Izveštaj *amicus curiae* i dostavio ga Veću na poverljivom i *ex parte* osnovu u odnosu na obe strane u postupku.<sup>4</sup>

---

<sup>1</sup> "Zahtev prof. dr Vojislava Šešelja da Pretresno veće III pokrene postupak za nepoštovanje Međunarodnog suda protiv Carle del Ponte, Hildegard Uertz-Retzlaff i Daniela Saxona", poverljivo, 23. mart 2007.

<sup>2</sup> "Addendum Zahteva prof. dr Vojislava Šešelja da Pretresno veće III pokrene postupak za nepoštovanje Međunarodnog suda protiv Carle del Ponte, Hildegard Uertz-Retzlaff i Daniela Saxona", poverljivo, 2. jul 2007.

<sup>3</sup> "Redigovana verzija 'Odluke o preispitivanju odluke od 15. maja 2007. po zahtevu Vojislava Šešelja za postupak za nepoštovanje Suda protiv Carle del Ponte, Hildegard Uertz-Retzlaff i Daniela Saxona'", javno, 29. jun 2010.

<sup>4</sup> "Poverljivi *ex parte* izveštaj *amicus curiae* u skladu s Odlukom od 29. juna 2010. po Zahtevu Vojislava Šešelja u vezi s nepoštovanjem Suda", poverljivo i *ex parte*, 5. oktobar 2011.

4. "Odlukom da se iznova zavede Javna redigovana verzija Izveštaja *amicus curiae*", izdatom na javnom osnovu 28. oktobra 2011. (dalje u tekstu: Odluka od 28. oktobra 2011.), Veće je naložilo da se zavede redigovana verzija Izveštaja *amicus curiae* (dalje u tekstu: Javna verzija Izveštaja *amicus curiae*), a stranama u postupku je naložilo da svoje primedbe na tu Javnu verziju dostave u pismenom obliku, i to tužilaštvu u roku od 15 dana od datuma zavođenja Odluke od 28. oktobra 2011. godine, a optuženom u roku od 15 dana od primitka prevoda na b/h/s Javne verzije Izveštaja *amicus curiae*.<sup>5</sup>

5. Dana 14. novembra 2011. tužilaštvo je dostavilo "Napomene tužilaštva o Izveštaju *amicus curiae* podnetom u skladu s Odlukom Pretresnog veća o preispitivanju Odluke od 15. maja 2007. po Zahtevu Vojislava Šešelja za postupak za nepoštovanje Suda protiv Carle del Ponte, Hildegard Uertz-Retzlaff i Daniela Saxona" i zavelo ih na javnom osnovu, priloživši i poverljivi dodatak (dalje u tekstu: Napomene tužilaštva).<sup>6</sup>

6. Optuženi nije dostavio primedbe na Javnu verziju Izveštaja *amicus curiae* u roku od 15 dana od datuma primitka prevoda na b/h/s Javne verzije Izveštaja, koji mu je bio određen Odlukom od 28. oktobra 2011. godine.<sup>7</sup>

### III. ARGUMENTI STRANA U POSTUPKU

#### **A. Argumenti optuženog u prilog Zahtevu za pokretanje postupka za nepoštovanje**

##### **Suda**

7. U pogledu argumentata koje optuženi navodi u prilog svom Zahtevu za pokretanje postupka za nepoštovanje Suda, iz kojih proizlazi pre svega to da su se službenici tužilaštva, kako navodi optuženi, služili pretnjama, zastrašivanjem ili mitom kako bi dobili pristanak na svedočenje izvesnih lica koja se u Zahtevu za pokretanje postupka za nepoštovanje Suda navode i poimence, Veće upućuje na Odluku od 29. juna 2010.

<sup>5</sup> "Odluka da se iznova zavede javna redigovana verzija Izveštaja *amicus curiae*", javno, 28. oktobar 2011.

<sup>6</sup> "Napomene tužilaštva o Izveštaju *amicus curiae* podnetom u skladu s Odlukom Pretresnog veća o preispitivanju Odluke od 15. maja 2007. po Zahtevu Vojislava Šešelja za postupak za nepoštovanje Suda protiv Carle del Ponte, Hildegard Uertz-Retzlaff i Daniela Saxona", javno, s poverljivim dodatkom, 14. novembar 2011.

<sup>7</sup> Optuženi je prevod na b/h/s Javne verzije Izveštaja *amicus curiae* dobio 30. novembra 2011. (v. zapisnik o prijemu zaveden 2. decembra 2011), što znači da mu je rok da na njega odgovori tekao do 15. decembra 2011. godine.

godine.<sup>8</sup> Službenici tužilaštva su, kako tvrdi optuženi, posegnuli za metodima kao što su uskraćivanje sna tokom ispitivanja, psihološki pritisci, ucene, pretnje ili protivzakonite novčane isplate.<sup>9</sup> Najzad, on navodi da su za te radnje odgovorni Carla del Ponte, Hildegard Uertz-Retzlaff i Daniel Saxon, u svojstvu glavnog tužioca Međunarodnog suda, odnosno predstavnika tužilaštva u vreme navedenih događaja.<sup>10</sup>

### **B. Napomene tužilaštva**

8. Tužilaštvo traži da se Zahtev za pokretanje postupka za nepoštovanje Suda odbaci i da se Javna verzija Izveštaja *amicus curiae* i dokumenti koji se u njemu navode kao izvori uvrste u spis.<sup>11</sup>

9. U prilog svom zahtevu da se Zahtev za pokretanje postupka za nepoštovanje Suda odbaci, tužilaštvo tvrdi da je taj Zahtev za pokretanje postupka za nepoštovanje Suda deo kampanje optuženog protiv Međunarodnog suda s ciljem da se manipulišu svedoci i da se na njih utiče, kao i da se kompromituje integritet sudskog postupka.<sup>12</sup> Tužilaštvo navodi da Javna verzija Izveštaja *amicus curiae* sadrži detaljnu analizu navoda 38 svedoka koji su izneli tvrdnje da su bili izloženi pretnjama ili zastrašivanju od strane tužilaštva;<sup>13</sup> da je, s obzirom na tu analizu, *amicus curiae* zaključio da su svi ti navodi neosnovani<sup>14</sup> i da ne postoje dovoljne osnove za pokretanje postupka za nepoštovanje Suda; kao i da time Javna verzija Izveštaja *amicus curiae* oslobađa optužbi službenike tužilaštva lažno optužene "za nedolično ponašanje".<sup>15</sup>

10. Pored toga, takođe u prilog svom zahtevu da se Zahtev za pokretanje postupka za nepoštovanje Suda odbaci, tužilaštvo napominje da je 2008. godine, u okviru jednog

<sup>8</sup> Odluka od 29. juna 2010, par. 13-18.

<sup>9</sup> Odluka od 29. juna 2010, par. 17.

<sup>10</sup> Odluka od 29. juna 2010, par. 13.

<sup>11</sup> Napomene tužilaštva, par. 2, 3, 7 i 14.

<sup>12</sup> Napomene tužilaštva, par. 1.

<sup>13</sup> Napomene tužilaštva, par. 6, i Javna verzija Izveštaja *amicus curiae*, par. 52. Veće podseća na to da je *amicus curiae* iz polja istrage izuzeo dva svedoka zbog toga što se nije radilo ni o svedocima iz predmeta ni o potencijalnim svedocima odbrane (v. u tom smislu par. 31 Odluke od 29. juna 2010.). Veće napominje da je u par. 52. Javne verzije Izveštaja *amicus curiae* otkriven identitet ta dva svedoka, odnosno, reč je o Vladimiru Deanoviću i Žarku Latinoviću.

<sup>14</sup> Napomene tužilaštva, par. 6.

<sup>15</sup> Napomene tužilaštva, par. 1.

drugog postupka za nepoštovanje Suda, Veće naložilo da *amicus curiae* sprovede istragu po navodina za nepoštovanje suda; da je usvojilo zaključke do kojih je taj *amicus curiae* došao; da je zahtev za pokretanje postupka za nepoštovanje Suda odbacilo bez ikakvog daljnijeg postupka i da, isto kao u tom slučaju, nije potreban nikakav daljnji postupak kako bi se rešilo po aktualnom Zahtevu za pokretanje postupka za nepoštovanje Suda.<sup>16</sup>

11. Zatim, u prilog svom zahtevu za uvrštavanje u spis Javne verzije Izveštaja *amicus curiae* i dokumenata na koje se u njemu upućuje kao na izvore,<sup>17</sup> tužilaštvo podseća da je Veće obznanilo svoju nameru da se za potrebe donošenja ocene verodostojnosti dokaza u ovom predmetu osloni na zaključke do kojih dođe *amicus curiae* i da je shodno tome odbacilo zahteve tužilaštva da se izvedu dokazi kojima bi se pobijali navodi o zastrašivanju.<sup>18</sup>

12. Tužilaštvo tvrdi da je za korišćenje Javne verzije Izveštaja *amicus curiae* za eventualne druge potrebe osim za donošenje odluke po Zahtevu za pokretanje postupka za nepoštovanje Suda, potrebno da se ona uvrsti u spis i da strane u postupku, shodno tome, pre uvrštavanja, moraju dobiti priliku da se upoznaju s poverljivom i u manjoj meri redigovanom verzijom Izveštaja *amicus curiae*.<sup>19</sup> Tužilaštvo u tom pogledu tvrdi da se "obilno" redigovanje Javne verzije Izveštaja *amicus curiae* negativno odražava na mogućnost strana u postupku da preispitaju zaključke *amicus curiae* i ocene kolika težina treba da se prida Javnoj verziji Izveštaja *amicus curiae*, posebno u kontekstu postupka uvrštavanja u spis te javne verzije.<sup>20</sup> Tužilaštvo dodaje da se to redigovanje negativno odražava i na mogućnost strana u postupku da ocene uticaj zaključaka *amicus curiae* na verodostojnost i pouzdanost dokaznih predmeta koje bi htele da analiziraju u svojim završnim podnescima.<sup>21</sup>

---

<sup>16</sup> Napomene tužilaštva, par. 5, fusnota na str. 4, u kojoj se poziva na "Redigovanu verziju 'Odluke po zahtevima tužilaštva i optuženog za pokretanje postupka za nepoštovanje Suda protiv gospođe Dahl (iz Tužilaštva) i g. Vučića (saradnika optuženog)" od 10. juna 2008.", javno, 8. jul 2008. (dalje u tekstu: Odluka od 8. jula 2008).

<sup>17</sup> Napomene tužilaštva, par. 4 i 14.

<sup>18</sup> Napomene tužilaštva, par. 8, 10–13.

<sup>19</sup> Napomene tužilaštva, par. 8–9.

<sup>20</sup> Napomene tužilaštva, par. 9 i 14.

<sup>21</sup> Napomene tužilaštva, par. 9 i 14.

13. Tužilaštvo tvrdi da bi stranama u postupku morala da se obelodani poverljiva *inter partes* verzija Izveštaja *amicus curiae*, nakon što se od *amicus curiae* i lica od kojih su pribavljeni dokumenti na koje se poziva u Izveštaju dobije mišljenje o redigovanju koje treba da se izvrši radi zaštite bezbednosti lica i osetljivih praktičnih informacija.<sup>22</sup>

14. Najzad, upućujući na sudsku praksu Međunarodnog krivičnog suda za Ruandu (dalje u tekstu: MKSR), tužilaštvo tvrdi da su izveštaji o istragama i prateći dokumenti u vezi s verodostojnošću dokaza već uvrštavani u spis kao dokazi, na osnovu pravila 89 i 92bis Pravilnika o postupku i dokazima MKSR.<sup>23</sup>

#### IV. MERODAVNO PRAVO

15. Pravilo 77 Pravilnika o postupku i dokazima (dalje u tekstu: Pravilnik) predviđa sledeće:

A) Vršeći svoja inherentna ovlaštenja, Međunarodni sud može proglasiti krivim za nepoštovanje suda one koji svesno i hotimično ometaju sprovođenje pravde, uključujući svako lice:

(...)

iv) koje preti svedoku, zastrašuje ga, na bilo koji način mu nanese štetu ili mu ponudi mito, ili na drugi način utiče na svedoka koji svedoči ili je svedočio ili će svedočiti u postupku pred većem, ili na potencijalnog svedoka; (...).

16. Pravilom 77(C) Pravilnika utvrđen je postupak koji se primenjuje kada "veće ima razloga za sumnju da bi neka osoba mogla da bude kriva za nepoštovanje Međunarodnog suda".<sup>24</sup> U tom slučaju, veće može, u skladu s pravilom 77(C)(ii) Pravilnika, "kada kod tužioca, po mišljenju veća, postoji sukob interesa u vezi s predmetnim postupcima, uputiti sekretara da imenuje *amicus curiae* da istraži stvar i izvesti vijeće da li postoji dovoljan osnov za pokretanje postupka zbog nepoštovanja Suda".

<sup>22</sup> Napomene tužilaštva, par. 9.

<sup>23</sup> Napomene tužilaštva, par. 16.

<sup>24</sup> V. takođe englesku verziju pravila 77(C) Pravilnika koja glasi: "*When a Chamber has reason to believe that a person may be in contempt of the Tribunal*" (u originalu nije podvučeno); *Tužilac protiv Ramusha Haradinaja, Idriza Balaja i Lahija Brahimaja*, predmet br. IT-04-84-T, "Nalog na osnovu pravila 77(C)(i) u vezi sa svedokom 18", javno, 31. oktobar 2007, par. 10.

17. Dakle, u kontekstu ove odluke, zadatak je Veća da, na osnovu Izveštaja *amicus curiae* koji mu je na dostavljen i čija je javna redigovana verzija obelodanjena stranama, donese odluku da li postoje dovoljni osnovi za pokretanje postupka za nepoštovanje Suda protiv Carle del Ponte, Hildegard Uertz-Retzlaff i Daniela Saxona.

## V. DISKUSIJA

### A. Preliminarne napomene

18. Na početku, Veće podseća na to da je predmet istrage i Izveštaja *amicus curiae*, definisan Odlukom od 29. juna 2010, bio ograničen na istragu na osnovu Zahteva za pokretanje postupka za nepoštovanje Suda.<sup>25</sup> Ova odluka ostaje u istom okviru.

19. Kada je reč o obelodanjivanju poverljive i *inter partes* verzije Izveštaja *amicus curiae* stranama u postupku, Veće podseća da pravilo 77 Pravilnika ni na koji način ne obavezuje Veće da stranama u postupku obelodani Izveštaj *amicus curiae*.<sup>26</sup> Bez obzira na to i mada nije imalo obavezu da to učini, Veće je htelo da obelodani Javnu verziju Izveštaja *amicus curiae* radi transparentnosti i informisanja strana u postupku i javnosti. U svakom slučaju, Veće napominje da tužilaštvo nije pokazalo zbog čega bi, u kontekstu ove odluke definisanom u prethodnom paragrafu, njemu bila nanesena šteta ako se ne obelodani i eventualna nova, poverljiva *inter partes* verzija Izveštaja *amicus curiae*, to više jer, što tužilaštvo može i samo da konstatuje iz Javne verzije Izveštaja *amicus curiae*, Izveštaj *amicus curiae* skida sa službenika tužilaštva krivicu koja je bila cilj Zahteva za pokretanje postupka za nepoštovanje Suda.<sup>27</sup>

20. Kada je reč o zahtevu tužilaštva da se Javna verzija Izveštaja *amicus curiae* i dokumenti na koje se u njemu poziva uvrste u spis, Veće smatra da nema osnova da oni postanu dokaz u glavnom postupku, zbog toga što je njihova svrha utvrđivanje da li

<sup>25</sup> Odluka od 29. juna 2010, par. 32.

<sup>26</sup> V. takođe u tom smislu, *Tužilac protiv Pauline Nyiramasuhuko*, predmet br. ICTR-98-42-T, "Odluka u vezi sa zahtevima Ntahobalija, Nyiramasuhuko i Kanyabashija da se prosledi Izveštaj *amicus curiae*", javno, 4. mart 2010, (dalje u tekstu: Odluka MKSR od 4. marta 2010.) par. 18, 20 i 21; *Tužilac protiv Alexa Tambe Brime i drugih*, predmet br. SCSL-04-16-T, "Odluka po poverljivom Zahtevu odbrane za obelodanjivanje Izveštaja nezavisnog istražitelja u vezi s postupkom za nepoštovanje suda i zahtevom za obustavu postupka", javno, 30. jun 2005, str. 2 i 3.

<sup>27</sup> V. u vezi s ovim, *mutatis mutandis*, Odluka MKSR od 4. marta 2010, par. 20.

postoje dovoljni osnovi za pokretanje postupka za nepoštovanje suda.<sup>28</sup> Veće pored toga napominje da zaključci *amicus curiae* nemaju nikakav uticaj na ocenu pouzdanosti *prima facie* dokaza u vezi s navodima protiv tužilaštva o zastrašivanju, pretnjama i pritiscima, zbog toga što *amicus curiae* zaključuje da su ti navodi neosnovani. Najzad, Veće podseća da je samo ono instanca koja u završnom većanju donosi konačnu ocenu pouzdanosti i verodostojnosti predmetnih dokaza.

### B. Zaključci *amicus curiae*

21. *Amicus curiae* dobio je zadatak da istraži navode 38 "optužilaca" o zastrašivanju i pritiscima protiv nekih službenika tužilaštva.<sup>29</sup> *Amicus curiae* u svom izveštaju navodi da je preliminarno iz polja istrage izuzeo osam od tih lica ocenivši da njihovi navodi ne daju opravdanje za pokretanje postupka za nepoštovanje Suda.<sup>30</sup> *Amicus curiae* objašnjava da je pregledao sve dokumente tužilaštva u vezi s kontaktima koje su službenici tužilaštva imali s preostalim optužiocima i da je na tom osnovu iz istog razloga izuzeo još jedno lice.<sup>31</sup> *Amicus curiae* također navodi da je analizirao i dokumente koje je dostavila Služba za žrtve i svedoke Međunarodnog suda.<sup>32</sup> Najzad, *amicus curiae* navodi da je, s ciljem pribavljanja informacija koje bi mogle biti od koristi u istrazi po Zahtevu za pokretanje postupka za nepoštovanje Suda ispitao svedoke, među kojima istražitelje, službenike Tužilaštva i službenike Službe za žrtve i svedoke.<sup>33</sup> Istovremeno, *amicus curiae* nije ocenio potrebnim da ispita i "optužioce" smatrajući da su oni svoje navode na dovoljno detaljan i jasan način već izneli u izjavama, iskazima i prilikom ispitivanja koje je s njima obavila odbrana.<sup>34</sup>

22. Po završetku istrage, *amicus curiae* je došao do sledećih zaključaka:

<sup>28</sup> Inače, Veće u vezi s tim napominje da izveštaj koji je *amicus curiae* podneo 17. aprila 2008. u skladu sa zaduženjem Veća da sprovede istragu u vezi s nepoštovanjem Suda protiv g. Vučića koju je iniciralo tužilaštvo i istragu po zahtevu optuženog za pokretanje postupka za nepoštovanje suda protiv gde Dahl nije uvršćen u spis, i da nijedna od strana nije podnela zahtev za njegovo prihvatanje. V. Odluku od 8. jula 2008.

<sup>29</sup> V. u vezi s tim fusnotu na str. 13 ove odluke. V. takođe Odluka od 29. juna 2010, par. 31 i 32 i Javna verzija Izveštaja *amicus curiae*, par. 52 i 53.

<sup>30</sup> Javna verzija Izveštaja *amicus curiae*, par. 54.

<sup>31</sup> Javna verzija Izveštaja *amicus curiae*, par. 55.

<sup>32</sup> Javna verzija Izveštaja *amicus curiae*, par. 56.

<sup>33</sup> V. naročito Javna verzija Izveštaja *amicus curiae*, par. 57, 60 i 61.

<sup>34</sup> Javna verzija Izveštaja *amicus curiae*, par. 62.



- Iskazi odnosno izjave pet optužilaca lažne su.<sup>35</sup>
- Šest optužilaca dalo je iskaze ili izjave koje, ako i nisu očigledno lažne, demantuju transkripti celokupnih, snimljenih izjava koje su dali odbrani ili koje su sadržane u knjigama koje su napisali, što dokazuje da su njihove izjave preterane ili da njihove pritužbe ne ispunjavaju traženi kriterijum za nepoštovanje Suda.<sup>36</sup>
- Sa šest optužilaca predmetu *Šešelj* nikad nisu obavljani razgovori.<sup>37</sup>
- Izjave jedanaest drugih optužilaca, čak i ako su istinite, ne daju osnov za zaključak da je posredi nepoštovanje Međunarodnog suda.<sup>38</sup>
- Pet optužilaca nije bilo u stanju da identifikuje nijedno lice protiv kojeg bi mogao da se pokrene postupak za nepoštovanje Suda.<sup>39</sup>
- Za pet optužilaca nema dokaza da su službenici Tužilaštva ikad s njima stupili u kontakt.<sup>40</sup>

23. S obzirom na sve rečeno, *amicus curiae* zaključuje da "nema dovoljno osnova za pokretanje postupka na osnovu pravila 77 Pravilnika, protiv bilo koje osobe koja se može identifikovati u ovom predmetu kako je navedeno u zahtevu optuženog i izjavama i svedočenjima dostavljenim u prilogu Zahtevu".<sup>41</sup>

### C. Zaključci Veća

24. Veće na dužan način prima na znanje Izveštaj *amicus curiae* i smatra da, s obzirom na Izveštaj i odredbe pravila 77 Pravilnika, ne postoje dovoljni osnovi za pokretanje postupka za nepoštovanje Suda protiv Carle del Ponte, Hildegard Uertz-Retzlaff, Daniela Saxona ili bilo kojeg drugog službenika tužilaštva.

<sup>35</sup> Javna verzija Izveštaja *amicus curiae*, par. 78.

<sup>36</sup> Javna verzija Izveštaja *amicus curiae*, par. 79.

<sup>37</sup> Javna verzija Izveštaja *amicus curiae*, par. 80.

<sup>38</sup> Javna verzija Izveštaja *amicus curiae*, par. 80.

<sup>39</sup> Javna verzija Izveštaja *amicus curiae*, par. 80.

<sup>40</sup> Javna verzija Izveštaja *amicus curiae*, par. 80.

<sup>41</sup> Javna verzija Izveštaja *amicus curiae*, par. 880.

## VI. DISPOZITIV

25. **IZ TIH RAZLOGA**, na osnovu pravila 54 i 77(D) Pravilnika,
26. **ODLUČUJE** da nema osnova za obelodanjivanje nove poverljive *inter partes* verzije Izveštaja *amicus curiae*,
27. **ODBACUJE** zahtev tužilaštva za uvrštavanje u spis Javne verzije Izveštaja *amicus curiae* kao dokaza u glavnom postupku,
28. **PRIMA NA ZNANJE** Izveštaj *amicus curiae* i njegove zaključke **I**,
29. **ODLUČUJE** da ne postoje dovoljni razlozi za pokretanje postupka za nepoštovanje Suda protiv Carle del Ponte, Hildegard Uertz-Retzlaff, Daniela Saxona ili bilo kog drugog službenika tužilaštva po navodima optuženog u vezi sa sledećim svedocima: Jovan Glamočanin (VS-044), Nebojša Stojanović (VS-048), Aleksandar Stefanović (VS-009), Zoran Rankić (VS-017), Vojislav Dabić (VS-029), VS-1066, Nenad Jović (VS-032), Zoran Dražilović (VS-010), Zdravko Abramović, Slavoljub Jovanović, Mirolad Gogić, Zoran Subotić, Jovo Ostojić, Dragan Cvetinović, Miroslav Vuković, Srećko Radovanović, Slavko Aleksić, Borislav Bogunović, Anđelko Trninić, Slobodan Zečević, Živomir Avramović, Janko Lakić, Zoran Mijatović, Miloško Lukić, Simeun Čturić, Ana Simonović, Krsto Jasić, Goran Simović, Selemir Stojanović, Radovan Novačić, Todor Lazić, Milan Lukić, Rade Čubrilo, Marinko Vasilić, Momir Radaković, Dragan Kerkez, Muharem Ibraj, Dušanka Babić,
30. **Predsedavajući sudija Antonetti prilaže izdvojeno mišljenje, a sudija Lattanzi delimično suprotno mišljenje.**

Sastavljeno na engleskom i francuskom jeziku, a merodavan je tekst na francuskom.

/potpis na originalu/

Jean-Claude Antonetti,  
predsedavajući

Dana 22. decembra 2011.  
U Hagu (Holandija)

**[pečat Međunarodnog suda]**

**IZDVOJENO MIŠLJENJE**  
**PRESEDAVAJUĆEG SUDIJE JEAN-CLAUDEA ANTONETTIJA**

Pre svega, dužnost mi je da objasnim zašto moje mišljenje mora da bude i poverljivo i *ex parte*, i javno.

Kako smo videli, izveštaj prijatelja suda obelodanjen je za javnost u verziji u kojoj su neki odeljci isečeni.

Zbog toga je potrebno dati objašnjenje za čitaoce koji neće moći da razumeju zašto je deo tog izveštaja redigovan.

U više sam navrata izražavao žaljenje zato što su naše odluke poverljive *ex parte* ili poverljive, zbog toga što potičem iz pravnog sistema u kojem ne postoje poverljive, a još manje tajne odluke, i u kojem je glavno načelo načelo kontradiktornosti.

MKSJ od svog osnutka radi po pomenutom sistemu koji ne nalazim čudnovatim samo ja.

Glavni razlog zašto je to tako proističe iz tri parametra:

- zaštite svedoka predviđene pravilom 75 Pravilnika;
- zaštite interesa nacionalne bezbednosti država predviđene pravilom 54bis Pravilnika;
- bezbednosti sudskih službenika proistekle iz subjektivnog shvatanja tog pojma u Sekretarijatu.

Inače, Pravilnik se za to pitanje postarao u pravilu 53 pod naslovom "Neobelodanjivanje":

*"U izuzetnim okolnostima sudija ili pretresno veće mogu u interesu pravde naložiti da se bilo koji dokument ili informacija do daljnjeg ne obelodanjuje javnosti."*

Kako vidimo, **javnost** nema pristup svim informacijama, iako pravda mora da bude transparentna i dostupna svima.

Dakako, smatram suštinski važnim da identitet zaštićenog svedoka ne bude nikome obelodanjen, ali, u tehničkom pogledu, postoje mogućnosti da se svedoci zaštite, a da se ne taji sadržaj njihovih svedočenja.

Isto tako, što se tiče dokumenata koji se mogu ticati nacionalne bezbednosti država (mada bi trebalo da se tačno zna što taj izraz znači), oni mogu da se objave posle obrazloženog

redigovanja – motivisanog isključivo razlozima državne bezbednosti – ali sve to treba da se čini u okviru javnog i transparentnog postupka.

Opcija za koju su se prvi sudije u početku opredelili bila je veoma široka i postupalo se gotovo automatski, tako da je neke naše odluke praktično nemoguće učiniti javnima.

Na svoje veliko žaljenje, i sâm moram da prihvatim tu "praksu" i da postupam u skladu s njom, što i objašnjava zašto sam **prinuden** da izbacim neke delove svog mišljenja i tako javnosti oduzmem mogućnost uvida u celinu moje argumentacije.

S obzirom na važnost teme o kojoj je u ovom Zahtevu reč, dužan sam da uz odluku Veća priložim ovo izdvojeno mišljenje, a pored toga, u poverljivom i *ex parte* dodatku koji neće biti obelodanjen zbog zaštićenih svedoka, detaljnije ću obraditi neke elemente iz izjava 34 svedoka odbrane i šest svedoka koji su svedočili pred pred Većem.

Prijava optuženog **Šešelja** protiv gđe **Carle del Ponte** i njenih saradnika izuzetno je teška prijava u sistemu međunarodnog pravosuđa. Naime, u domaćim pravosudnim sistemima retko se događa da tužilac bude optužen za vršenje pritiska na svedoke. Po pravilu, može se dogoditi da u retkim slučajevima budu optuženi istražitelji, ali ne i tužilac i njegovi saradnici, predstavnici javnog tužilaštva na suđenju.

Što se tiče međunarodnog pravosuđa, koliko je meni poznato, ovo je prvi put da glavni tužilac biva optužen za vršenje pritiska i/ili zastrašivanje svedoka na suđenju. Zbog te činjenice, ova netipična prijava, koja potencijalno diskredituje međunarodno pravosuđe, zavređuje **profesionalan i besprekoran tretman**. Naime, kad se optužuje međunarodni glavni tužilac, imenovan na tu dužnost prema vrlo strogim međunarodnim kriterijumima, smatram da to ukazuje na potencijalnu disfunkciju koja može da ugrozi i samu instituciju.

Na ovakvu prijavu ne može da se odmahne rukom, po mom mišljenju, s njom treba da se postupi brzo i kompetentno. Istragu treba da obavi "**najbolji od najboljih**", a smatram da to mora da bude neko potpuno nezavisan u odnosu na podnosioca prijave, a pogotovo u odnosu na one protiv kojih se prijava podnosi. To mora da bude neko besprekoran, kako u pogledu ličnosti, tako i u pogledu **istražnih metoda**; blago rečeno, ta osoba se mora približavati savršenstvu. Stručnost te osobe mora da bude najviša moguća i u svakom pogledu neupitna.

Smatram se dužnim da podsetim na argumentaciju optuženog u prilog njegovoj prijavi, kao i na Napomene tužilaštva o istoj temi.

## **I. Stav optuženog**<sup>42</sup>

<sup>42</sup> "Zahtev prof. dr Vojislava Šešelja da Pretresno veće III pokrene postupak za nepoštovanje Međunarodnog suda protiv Carle del Ponte, Hildegard Uertz-Retzlaff i Daniela Saxona" (dalje u tekstu: Glavni zahtev), poverljivo, 8. mart 2007; "Addendum Zahteva prof. dr Vojislava Šešelja da Pretresno veće III pokrene postupak za nepoštovanje Međunarodnog suda protiv Carle del Ponte, Hildegard Uertz-Retzlaff i Daniela Saxona", poverljivo, 21. maj 2007.

Vojislav Šešelj smatra da je tužilaštvo neke svedoke nagovorilo da svedoče protiv njega i da je neke optužujuće dokumente pribavilo služeći se pretnjama, zastrašivanjem i pokušajem podmićivanja, sa ciljem pribavljanja lažnih iskaza.<sup>43</sup> Osim činjeničnih navoda,<sup>44</sup> optuženi iznosi i pravnu argumentaciju.

#### **A) Pravni osnovi optužbi za nepoštovanje Međunarodnog suda<sup>45</sup>**

Optuženi definiše obeležja krivičnog dela nepoštovanja Suda navedena u pravilu 77 Pravilnika o postupku i dokazima (dalje u tekstu: Pravilnik).<sup>46</sup> On precizira da se *actus reus* sastoji u fizičkom činu kršenja obaveze i izvršenju pretnje, zastrašivanja, nuđenja mita, pritisaka ili uticanja na svedoke na druge načine.<sup>47</sup> Optuženi precizno definiše i te druge načine uticanja.<sup>48</sup>

*Mens rea* je kažnjiva namera izvršioca, odnosno njegovo htenje da omete tok pravde (svesno i hotimično ometanje).<sup>49</sup> Optuženi navodi i obeležja pokušaja.<sup>50</sup>

Optuženi svoj zahtev za pokretanje postupka za nepoštovanje Suda zasniva na "prinudi" koju su vršili istražitelji tužilaštva, s ciljem da pribave lažne iskaze protiv Vojislava Šešelja.

#### **B) Obeležja prinude**

Prema rečima optuženog, prinuda je "kažnjivo delo koje je upereno protiv lične slobode [...] [i kojim] se čovek primorava na nešto što nije njegova slobodna odluka".<sup>51</sup> Obeležja prinude su primena sile odnosno pretnje i nastupanje opasnosti za žrtvu koja deluje u skladu s ciljevima vršioca prinude.<sup>52</sup>

##### 1. Pretnja ili primena sile

<sup>43</sup> Glavni zahtev, str. 5.

<sup>44</sup> Glavni zahtev, str. 6–23 i *Addendum*, str. 7–46 i 52–137.

<sup>45</sup> *Addendum*, str. 3.

<sup>46</sup> Delo nepoštovanja Međunarodnog suda čine osobe koje "svesno i hotimično ometaju sprovođenje pravde, uključujući svaku osobu: [...] koja preti svedoku, zastrašuje ga, na bilo koji način mu nanese štetu ili mu ponudi mito, ili na drugi način utiče na svedoka koji svedoči ili je svedočio ili će da svedoči u postupku pred većem, ili na potencijalnog svedoka".

<sup>47</sup> *Addendum*, str. 3.

<sup>48</sup> *Addendum*, str. 3–4.

<sup>49</sup> *Addendum*, str. 3–4.

<sup>50</sup> *Addendum*, str. 4.

<sup>51</sup> Glavni zahtev, str. 23.

<sup>52</sup> "Prinuda počinje da se ostvaruje kada sila ili ozbiljna pretnja započinje, odnosno kada se izjava o pretnji sazna, a završava se kada pod pretnjom nastupanja izvesnog zla lice počinje da se ponaša i preduzima radnju koja je cilj prinude." (Glavni zahtev, str. 23).

Pretnja može da bude "sāma", makar i "u pokušaju". Prinuda se ovde razlikuje od definicija u nacionalnim zakonodavstvima jer su, prema pravilu 77 Pravilnika, kriterijumi "manji i blaži".<sup>53</sup> Cilj je da se garantuje ostvarivanje pravde.

Vršilac pretnje mora znati ili žrtvi dati na znanje ili je implicitno reći da će joj biti naneto neko zlo ili šteta (telesna, pravna, materijalna ili neke druge vrste), a ako je karakter štete konkretizovan, radi se o pretnji koja je "određena".<sup>54</sup> U ovom slučaju posredi su hapšenja, podizanje optužnica itd.

Forma pretnje nije bitna (ona može biti izrečena usmeno, pismeno, pokretom ili drugom konkludentnom radnjom).<sup>55</sup> Optuženi ovde navodi primere pretnji izvršenih u ovom slučaju.<sup>56</sup> Insistira na činjenici da su se istražitelji morali pridržavati propisanog postupka.

Pretnja može da bude neposredna ili posredna, odnosno izvršena putem nekog drugog lica.<sup>57</sup>

## 2. Šteta

Zlo kojim se preti predstavlja neku protivpravnu radnju, a takva zasigurno jeste predočavanje hapšenja ili podizanje optužnice.<sup>58</sup>

Pretnja mora da ima cilj: ovde su to bili lažni iskazi. Posredi mogu biti i pritisci na potencijalne svedoke odbrane. Tužilaštvo je dužno da od svakog potencijalnog svedoka optužbe prethodno dobije izjavu da je poštovana slobodna odluka tog lica.<sup>59</sup>

## 3. Karakteristike ovog slučaja

U ovom slučaju, pretnje mogu da se okvalifikuju kao ozbiljne jer se "mogu ostvariti". Naime, tužilaštvo je u stanju da kidnapuje svakoga u Srbiji koga poželi.<sup>60</sup>

Šteta koja se "svedocima" predočavala kao izgledna perspektiva sasvim je podobna za prinudu jer je pretnja ostvarljiva.<sup>61</sup>

Prinuda je u ovom slučaju istovremeno neposredna i posredna jer nije usmerena samo prema "svedocima" nego i prema svim građanima u Srbiji.<sup>62</sup>

<sup>53</sup> Glavni zahtev, str. 23.

<sup>54</sup> Glavni zahtev, str. 23.

<sup>55</sup> Glavni zahtev, str. 23.

<sup>56</sup> Glavni zahtev, str. 24.

<sup>57</sup> Glavni zahtev, str. 24.

<sup>58</sup> Glavni zahtev, str. 24–25.

<sup>59</sup> Glavni zahtev, str. 25.

<sup>60</sup> Glavni zahtev, str. 26.

<sup>61</sup> Glavni zahtev, str. 26.

<sup>62</sup> Glavni zahtev, str. 26.

#### 4. Namera

Činjenica da su osobe koje su vršile dela pretnje stručne osobe dokazuje da su te pretnje bile svesne i namerne, da je u pitanju umišljaj.<sup>63</sup>

##### **C) Krivci i "osmišljeni sistem rada Tužilaštva"**<sup>64</sup>

Optuženi podseća na pravilo 77 Pravilnika kojim je predviđeno da MKSJ može proglasiti krivim i kazniti "sve one" koji svesno i hotimično ometaju sprovođenje pravde.

Kako smatra optuženi, odgovorni su stvarni počinioci tih dela,<sup>65</sup> ali pre svega visoki funkcioneri tužilaštva Carla del Ponte, Hildegard Uertz-Retzlaff i Daniel Saxon.<sup>66</sup> Optuženi podseća i na pravilo 37 Pravilnika.<sup>67</sup>

Tužilaštvo se poslužilo istovremeno pretnjom, zastrašivanjem i nuđenjem mita, dakle, radnjama suprotnim profesionalnoj etici.

I sami sudije MKSJ-a, kao npr. sudija Schomburg,<sup>68</sup> govore o tome da "Tužilaštvo ne poštuje međunarodni sud".<sup>69</sup>

Svedoci su istovremeno i glavno dokazno sredstvo i najpodobniji za manipulaciju. Zbog toga se tužilaštvo posebno trudi da nametne svoj stil rada s namerom da to postane pravilo za MKSJ,<sup>70</sup> koristeći, na primer, posredne svedoke.<sup>71</sup>

Tužilaštvo je iskoristilo Šešeljev boravak u pritvoru kako bi zastrašilo što veći broj svedoka,<sup>72</sup> dok optuženi nikad nije ni pokušao da stupi u kontakt sa svedocima tužilaštva.<sup>73</sup>

Prema rečima optuženog, više je nego jasno da tužilaštvo ni u kom aspektu nije poštovalo način postupanja propisan Pravilnikom.<sup>74</sup> Isto tako, tužilaštvo namerno nije poštovalo obavezu da obelodani dokumente u vezi s razgovorima sa svedocima, što je još jedan dokaz njegova nepoštovanja Međunarodnog suda.<sup>75</sup>

<sup>63</sup> Glavni zahtev, str. 27.

<sup>64</sup> Glavni zahtev, str. 27.

<sup>65</sup> Glavni zahtev, str. 30.

<sup>66</sup> Glavni zahtev, str. 26; *addendum*, str. 48.

<sup>67</sup> *Addendum*, str. 6.

<sup>68</sup> Intervju objavljen u nedeljniku *Globus* 13. oktobra 2006. (Glavni zahtev, str. 28).

<sup>69</sup> Glavni zahtev, str. 28.

<sup>70</sup> *Addendum*, str. 49.

<sup>71</sup> "Svedoci iz druge ruke" (*addendum*, str. 49).

<sup>72</sup> *Addendum*, str. 48.

<sup>73</sup> *Addendum*, str. 6.

<sup>74</sup> Glavni zahtev, str. 31–32.

<sup>75</sup> Glavni zahtev, str. 31.



## II. Stav tužilaštva<sup>76</sup>

Tužilaštvo podseća na to da je zahtev optuženog na osnovu pravila 77 Pravilnika očigledno deo kampanje optuženog protiv Međunarodnog suda s ciljem manipulisanja i uticanja na svedoke, kao i narušavanja integriteta postupka. U vezi s Izveštajem, tužilaštvo poziva Veće da usvoji tri mere:

**A) U vezi s postupkom za nepoštovanje Suda: odbaciti zahtev za pokretanje postupka za nepoštovanje Suda i osloboditi optužbi službenike Tužilaštva koje su lažno optuženi za nedolično ponašanje**

Po mišljenju tužilaštva, u vezi s Izveštajem nisu potrebne ni opširne napomene ni postupak. Tužilaštvo oslanja na postupak za nepoštovanje Suda koji je protiv gđe Dahl i g. Vučića Veće vodilo 2008. godine, kada je jednostavno usvojilo zaključke *amicus curiae* i odbacilo zahteve optuženog.<sup>77</sup>

Tužilaštvo kaže da su, kako proizlazi iz Izveštaja *amicus curiae*, navodi 38 optužilaca neosnovani i da stoga ne postoji osnov za pokretanje postupka za nepoštovanje Suda po pravilu 77 Pravilnika. Ističući da je ugrožen ugled osoba u vezi s kojima su ti navodi inyeti tužilaštvo traži da ih Veće smesta i nedvosmisleno oslobodi optužbi i da Zahtev optuženog odbaci.

**B) U vezi s postupkom donošenja presude: Izveštaj *amicus curie* uvrstiti u spis**

Tužilac najpre smatra da Veće treba da Izveštaj uvrsti u spis jer je kao prvo, Veće već najavilo da će Izveštaj koristiti za ocenjivanje verodostojnosti dokaza na suđenju,<sup>78</sup> s napomenom predsedavajućeg sudije da zaključke Izveštaja u vezi s pritiscima na svedoke Veće smatra obavezujućim;

Kao drugo, tužilaštvu se mora dati mogućnost da izvede dokaze u svrhu pobijanja navoda svedoka optužbe;<sup>79</sup>

Kao treće, Izveštaj je relevantan za ispitivanje verodostojnosti dokaza pribavljenih putem izvesnih svedoka o bazi zločina i o udruženom zločinačkom poduhvatu.<sup>80</sup>

<sup>76</sup> "Napomene tužilaštva o Izveštaju *amicus curiae* podnetom u skladu s Odlukom Pretresnog veća o preispitivanju Odluke od 15. maja 2007. po Zahtevu Vojislava Šešelja za postupak za nepoštovanje Suda protiv Carle del Ponte, Hildegard Uertz-Retzlaff i Daniela Saxona", (dalje u tekstu: Napomene tužilaštva), javno, 14. novembar 2011, s poverljivim dodatkom.

<sup>77</sup> Redigovana verzija "Odluke po zahtevima tužilaštva i optuženog za pokretanje postupka za nepoštovanje Suda protiv gospođe Dahl (iz Tužilaštva) i g. Vučića (saradnika optuženog), javno, 8. jul 2008.

<sup>78</sup> Napomene tužilaštva, str. 4.

<sup>79</sup> Napomene tužilaštva, str. 1– 5.

<sup>80</sup> Naročito svedoka VS–1066 i Dabića (svedoka o bazi zločina), kao i Dražilovića, Stojanovića, Stefanovića, Svedoka VS–034, Glamočanina i Rankića (tzv. svedoci-insajderi), Napomene tužilaštva, par. 12.

Tužilaštvo smatra da Veće pre uvrštavanja Izveštaja mora dati stranama u postupku mogućnost da ispitaju taj dokaz i da se izjasne o njegovoj prihvatljivosti.<sup>81</sup> Kako bi to mogle da učine, strane u postupku moraju dobiti pristup *inter partes* verziji Izveštaja, kao i relevantnim dokazima na koje se Izveštaj poziva, nakon što se *amicus curiae* i oni putem kojih su ti dokazi pribavljeni izjasne o eventualnoj potrebi ciljanog redigovanja u svrhu zaštite osoba ili informacija. Te osobe takođe treba da se izjasne, a strane u postupku treba da ih ispitaju.<sup>82</sup>

Tužilaštvo se u ovom pogledu oslanja na izjave optuženog<sup>83</sup> i na odluke Međunarodnog krivičnog suda za Ruandu.<sup>84</sup>

Najzad, strane u postupku moraju dobiti i mogućnost da u svojim završnim rečima iznesu svoje mišljenje o značaju i težini dokaza.<sup>85</sup>

### C) *Ne menjati postojeći raspored suđenja*

Tužilaštvo smatra da raspored suđenja, prema kom je podnošenje završnih podnesaka i završnih reči zakazano za februar odnosno mart 2012. godine, stranama u postupku daje dovoljno vremena s obzirom na proceduru uvrštavanja Izveštaja u spis.

Sada kad su naznačeni stavovi optuženog i tužilaštva, valja se pozabaviti drugim važnim pitanjima.

Glavnom tužiocu prepuštam odgovornost za njegove podneske, ali moram ovde da kažem da sam veoma iznenađen njegovim argumentima u vezi s uvrštavanjem i eventualnim "ispitivanjem" Izveštaja. Sasvim je jasno da je Izveštaj dostavljen stranama u postupku **isključivo** zato da one dale svoje pismene napomene o njemu i da nema govora ni o kakvom "ispitivanju".

Štaviše, treba da bude sasvim jasno da su zaključci prijatelja Suda, kakvi god bili, obavezujući **za sve**. U ovom slučaju, oni su za **tužilaštvo** povoljni: šta se više od toga može hteti? Osim izazvati još veću konfuziju ...

Pitanje verodostojnosti svedoka ispitivat će se **po potrebi**, u trenutku konačnog većanja sudija. Uostalom, tužilaštvo će imati priliku da u svojoj završnoj reči kaže da li su svedoci verodostojni i zašto, a i optuženi će, u svojoj završnoj reči, imati priliku da kaže zašto svedoci tužilaštva, s njegovog gledišta, nisu verodostojni.

Na osnovu svega toga, sudije će nakon većanja doneti konačnu odluku.

<sup>81</sup> Napomene tužilaštva, str. 3 i 5.

<sup>82</sup> Napomene tužilaštva, str. 4–5.

<sup>83</sup> Napomene tužilaštva, str. 5.

<sup>84</sup> Napomene tužilaštva, str. 6.

<sup>85</sup> Napomene tužilaštva, str. 5.

### III. Ozbiljnost činjenice da se optužuje glavni tužilac

Međunarodni sud ima tri organa: sudije, Tužilaštvo i Sekretarijat. Optuživanje jednog od tih organa neminovno znači udar na celu instituciju. Tužilaštvo i njegovi predstavnici ovako su definisani u članu 16 Statuta Međunarodnog suda:

"1. Tužilac je odgovoran za vođenje istrage i krivično gonjenje lica odgovornih za teška kršenja međunarodnog humanitarnog prava počinjena na teritoriji bivše Jugoslavije od 1. januara 1991. godine.

2. Tužilac deluje nezavisno kao zasebni organ Međunarodnog suda. On ne sme tražiti ni primati uputstva ni od koje vlade niti od bilo kojeg drugog izvora.

3. Tužilaštvo se sastoji od tužioca i drugog potrebnog kvalifikovanog osoblja.

4. Glavnog tužioca predlaže generalni sekretar, a imenuje Savet bezbednosti. Tužilac mora biti osoba visokih moralnih kvaliteta i posedovati najviši stepen stručnosti i iskustva u vođenju istraga i krivičnog gonjenja u krivičnim predmetima. Tužilac ima mandat od četiri godine i može biti ponovno izabran. Uslovi službe tužioca odgovaraju uslovima službe podsekretara Ujedinjenih nacija.

5. Osoblje Tužilaštva imenuje generalni sekretar na preporuku tužioca."

Glavni tužilac, dakle, ima isti rang kao sudije i sekretar Suda. Na dužnost ga imenuje Savet bezbednosti Ujedinjenih nacija, na predlog generalnog sekretara, a on "mora biti osoba visokih moralnih kvaliteta i posedovati najviši stepen stručnosti i iskustva u vođenju istraga i krivičnog gonjenja u krivičnim predmetima". Iste kvalitete moraju da poseduju i članovi osoblja Tužilaštva (zamenici tužioca), koje generalni sekretar imenuje na predlog glavnog tužioca. Dakle, zamenici igraju važnu ulogu jer, kako je utvrđeno pravilom 37(B) Pravilnika o postupku i dokazima, "[p]ripadnici osoblja Tužilaštva koje tužilac ovlasti, kao i sve osobe koje deluju po njegovim uputstvima, mogu izvršavati njegova ovlaštenja i dužnosti." Optužiti istražitelje ili zamenike glavnog tužioca znači optužiti **samog glavnog tužioca**.

Još je ozbiljnija stvar iznošenje optužbi na račun funkcije istrage. Ta je funkcija od fundamentalne važnosti jer se optužnica podiže upravo na osnovu rezultata istrage, a nju obavljaju službenici koji su u svojim matičnim zemljama već radili na istražim poslovima. Istražitelj poseduje određeno obrazovanje, znanja i stručne sposobnosti, a naročito stručne sposobnosti u pogledu svedoka i osumnjičenih. Dakle, **optužiti istražitelja time što se optužuju zamenici tužioca ili istražitelji znači izvršiti udar na ravnotežu međunarodne institucije**.

### IV. Uloga Veća u ispitivanju Izveštaja koji podneo prijatelj Suda

Smatram potrebnim da pojasnim da je Veće u potpunosti poštovalo obavezu da **sačeka rezultate istrage prijatelja Suda pre izricanja presude**. Tu obavezu kategorički je potvrdilo Žalbeno veće Međunarodnog krivičnog suda za Ruandu u predmetu *Tharcisse Renzaho*.<sup>86</sup>

U tom predmetu, advokat g. Renzaho obavestio je Sekretarijat Međunarodnog suda o pretnjama upućenim potencijalnim svedocima odbrane s ciljem da ih se navede da odustanu od odbijanja svedočenja.<sup>87</sup> Imenovan je prijatelj Suda, g. Jean Haguma, sa zadatkom da istraži navode o pritiscima na svedoke od strane nekih istražitelja odbrane.<sup>88</sup>

Prijatelj Suda je 18. januara 2008. podneo svoj izveštaj, ali je ocenjeno da izveštaj nije zadovoljavajući, zbog čega je Sekretarijat morao da od Jeana Hagume više puta zatraži da upotpuni svoju istragu.<sup>89</sup> Međutim, 22. jula 2010, Žalbeno veće je obavesteno o tome da je Jean Haguma preminuo 17. jula 2002., i to pre nego što je podneo potpuni i konačni izveštaj o ponašanju istražitelja odbrane u predmetu *Renzaho*.

Pretno veće je ipak donelo osuđujuću presudu protiv g. Renzaho, bez potpunog izveštaja prijatelja Suda i svedočenja svih svedoka.<sup>90</sup>

Optuženi se zbog toga žalio na tu presudu, tvrdeći da je Pretresno veće napravilo pravnu grešku, jer je presudu izreklo pre nego što su bili poznati rezultati istrage prijatelja Suda.<sup>91</sup> Izneo je i argument da je Pretresno veće narušilo njegovo pravo na pravičan postupak kada je utvrdilo da se optuženom ne nanosi nikakva šteta time što više svedoka nije došlo da svedoči. Naprotiv, tužilaštvo je smatralo da su potencijalna ili stvarna dela zastrašivanja u pravilu povezani s učešćem svedoka u postupku.<sup>92</sup>

Žalbeno veće je u svojoj presudi ocenilo da, kad jedna od strana u postupku iznese navod da suđenje nije bilo pravično zbog toga što je neko od ključnih svedoka bio onemogućen da svedoči, ta strana je dužna da dokaže, da je zaista došlo do uticanja na svedoke kao i, da su iscrpljene sve mere za zaštitu svedoka predviđene Statutom i Pravilnikom.<sup>93</sup> Shodno tome, pretresno veće je, kada jedna od strana zatraži njegovu pomoć za potrebe izvođenja svojih dokaza, dužno **da odobri sve mere** za koje ima mogućnost da ih odobri prema Pravilniku i Statutu, kako bi stranama u postupku garantovalo **jednak pristup svedocima**.<sup>94</sup>

<sup>86</sup> *Tužilac protiv Tharcissea Renzaho*, predmet br. ICTR-97-31-T, Presuda, 1. april 2011. (dalje u tekstu: Drugostepena presuda u predmetu *Renzaho*), par. 209.

<sup>87</sup> Drugostepena presuda u predmetu *Renzaho*, par. 197.

<sup>88</sup> Drugostepena presuda u predmetu *Renzaho*, par. 202, fusnota 448.

<sup>89</sup> Drugostepena presuda u predmetu *Renzaho*, par. 205, fusnota 460.

<sup>90</sup> *Tužilac protiv Renzaho*, predmet br. ICTR-97-31-T, Presuda i odmeravanje kazne, 14. jul 2009. (dalje u tekstu: Prvostepena presuda u predmetu *Renzaho*).

<sup>91</sup> Drugostepena presuda u predmetu *Renzaho*, par. 195, fusnota 426.

<sup>92</sup> Drugostepena presuda u predmetu *Renzaho*, par. 225, fusnota 499.

<sup>93</sup> Drugostepena presuda u predmetu *Renzaho*, par. 196; *Tužilac protiv Tadića*, predmet br. IT-94-1, Drugostepena presuda u predmetu od 15. jula 1999, (Drugostepena presuda u predmetu *Tadić*), par. 55; *Tužilac protiv Aloysa Simbe*, predmet br. ICTR-01-76-A, Drugostepena presuda u predmetu od 27. novembra 2007, par. 41.

<sup>94</sup> Drugostepena presuda u predmetu *Tadić*, par. 52.

Pored toga, Žalbeno veće je podsetilo na to da, kad neka od strana u žalbenom postupku iznese navod da je prekršeno njeno pravo na pravično suđenje, ta strana mora da dokaže, **prvo**, da je došlo do kršenja odredaba Statuta i/ili Pravilnika i, **drugo**, da joj je tim kršenjem naneta takva šteta i da je suđenje postalo do te mere "nepravično" da je posledica svega pravna greška koja obesnažuje presudu.<sup>95</sup>

Nakon što je podsetilo na važnost koju pridaje pravu na pravično suđenje i zaštiti žrtava i svedoka,<sup>96</sup> Žalbeno veće je ocenilo da je Pretresno veće u tom slučaju moralo obezbediti da se istrage vode s dožnom revnošću i do kraja.<sup>97</sup> Žalbeno veće je stoga presudilo da je neprihvatljivo da se bez objašnjenja odustane od istraga.<sup>98</sup>

Veće je napomenulo i to da, **čak ako odbrana i ne traži pomoć Veća** u svrhu zaštite svedoka ili sprovođenja potpune istrage, "Pretresno veće mora raditi na tome da se onemogućiti zastrašivanje svedoka tako što će ih informisati o svim objektivno raspoloživim merama, bilo na zahtev strana u postupku bilo *proprio motu*".<sup>99</sup>

Nakon toga Veće je zaključilo da je Pretresno veće u svakom slučaju bilo dužno da obezbedi da izveštaj prijatelja Suda bude dostavljen pre izricanja presude i da je time što to nije učinilo prekršilo pravo optuženog na pravično suđenje.<sup>100</sup>

Ipak, po mišljenju Žalbenog veća, **kršenje prava optuženog na pravično suđenje samo za sebe nije dovoljno da bi obesnažilo presudu**. Mora se dokazati da je tim kršenjem prouzrokovana šteta iz koje je proistekla pravna greška koja obesnažuje presudu.<sup>101</sup>

Shodno tome, Žalbeno veće je **ispitalo situaciju svakog svedoka** koga prijatelja Suda nije ispitao, s ciljem da utvrdi da li to što je presuda objavljena pre nego što su dobiveni izveštaji prijatelja Suda o istrazi može smatrati pravnom greškom takve vrste.<sup>102</sup>

U pogledu svedoka Dieudonnéa Nkulikiyinke, Veće je ocenilo da je Pretresno veće pogrešilo kada je zaključilo da pritisci izvršeni na Dieudonnéa Nkulikiyinku nisu potvrđeni u dovoljnoj meri.<sup>103</sup> Veće je smatralo da razumni sudija ne može očekivati da sām optuženi dokaže postojanje pritisaka dok još nije okončana istraga koja je u tu svrhu pokrenuta.<sup>104</sup> Uprkos tome, Veće je podsetilo i na to da, iako je zadatak Međunarodnog suda da učini sve što može da obezbedi pravičnost suđenja, a pogotovo da reši pitanje potrebe određivanja zaštitnih mera, to strane u postupku ne oslobađa odgovornosti da

<sup>95</sup> Drugostepena presuda u predmetu *Renzaho*, par. 196.

<sup>96</sup> Drugostepena presuda u predmetu *Renzaho*, par. 207.

<sup>97</sup> Drugostepena presuda u predmetu *Renzaho*, par. 208; Drugostepena presuda u predmetu *Tadić*, par. 52.

<sup>98</sup> Drugostepena presuda u predmetu *Renzaho*, par. 208.

<sup>99</sup> Drugostepena presuda u predmetu *Renzaho*, par. 209; Drugostepena presuda u predmetu *Haradinaj i drugi*, par. 35.

<sup>100</sup> Drugostepena presuda u predmetu *Renzaho*, par. 209.

<sup>101</sup> Drugostepena presuda u predmetu *Renzaho*, par. 196.

<sup>102</sup> Drugostepena presuda u predmetu *Renzaho*, par. 210–236.

<sup>103</sup> Drugostepena presuda u predmetu *Renzaho*, par. 215.

<sup>104</sup> Drugostepena presuda u predmetu *Renzaho*, par. 215.

zatraže pomoć u svrhu obezbeđivanja bezbednog dolaska svedoka.<sup>105</sup> Veće je takođe ocenilo da optuženi nije dokazao da mu je nanesena šteta time što je presuda izrečena pre nego što su dobiveni rezultati istrage prijatelja Suda.<sup>106</sup>

Što se tiče svedoka NIB, Sud je, jednako kao u slučaju prethodno pomenutog svedoka, konstatovao da se optuženi ne može smatrati dužnim da dokaže navode o postojanju pritiska budući da je u tu svrhu bio imenovan prijatelj Suda.<sup>107</sup> Međutim, Sud je podsetio da optuženi nije iscrpeo sve mere zaštite koje bi omogućavale potpuno bezbedan dolazak svedoka NIB.<sup>108</sup> Pored toga, Sud je smatrao da optuženi nije dokazao važnost tog svedoka za svoju odbranu, niti da mu je odlukom Pretresnog veća naneta šteta.<sup>109</sup> Dakle, Žalbeno veće je konstatovalo da time što je Pretresno veće presudu izreklo pre podnošenja Izveštaja prijatelja Suda optuženom nije naneta šteta i da se to ne može smatrati pravnom greškom koja obesnažuje presudu.<sup>110</sup>

Što se tiče svedoka Alexisa Bisanukulija, Žalbeno veće je konstatovalo da Pretresno veće nije napravilo pravnu grešku, time što je dokaze koje je s ciljem da potvrdi strah od odmazde predočila odbrana ocenilo kao posredne i nedovoljno određene.<sup>111</sup> Veće je presudilo da žalilac nije iscrpeo sva sredstva koja omogućuju da se obezbedi zaštita svedoka i da nije dokazao da mu time što taj svedok nije došao da svedoči naneta šteta, pojasnivši da je ono u vezi s čim je taj svedok trebao da svedoči već potkrepljeno od strane drugih svedoka.<sup>112</sup>

**Najzad, valja podržati argumentaciju Žalbenog veća da, iako razumni sudija ne može očekivati da sâm optuženi dokaže postojanje pritiska u situaciji dok još nije okončana istraga pokrenuta u tu svrhu, optuženi se ipak smatra dužnim da dokaže da mu je tim pritiscima i izostankom svedočenja tih svedoka naneta šteta. Ako situacija nije takva, Žalbeno veće konstatuje da se to što je Pretresno veće presudu izreklo pre nego što su obelodanjeni rezultati istrage, ne može smatrati pravnom greškom koja obesnažuje presudu.**

U ovom slučaju, rezultati istrage obelodanjeni su pre završnih reči optužbe i odbrane.

## V. Metodologija rada prijatelja Suda

**Istragom u krivičnim predmetima** bavile su se mnogobrojne studije koje se nalaze u mnogim priručnicima, kao na primer u *Handbook of Policing* autora T. NEWBURNA ili u *The Oxford Handbook of Criminology* autora M. MAGUIREA. Mnogi stručni radovi,

<sup>105</sup> Drugostepena presuda u predmetu *Renzaho*, par. 216.

<sup>106</sup> Drugostepena presuda u predmetu *Renzaho*, par. 218.

<sup>107</sup> Drugostepena presuda u predmetu *Renzaho*, par. 220.

<sup>108</sup> Drugostepena presuda u predmetu *Renzaho*, par. 221.

<sup>109</sup> Drugostepena presuda u predmetu *Renzaho*, par. 222.

<sup>110</sup> Drugostepena presuda u predmetu *Renzaho*, par. 222.

<sup>111</sup> Drugostepena presuda u predmetu *Renzaho*, par. 234–235.

<sup>112</sup> Drugostepena presuda u predmetu *Renzaho*, par. 234–235.

posebno američki, omogućuju da se stekne uvid u način vođenja istrage.<sup>113</sup> Bez ulaženja u detalje, ipak mislim da je potrebno da se rekonstruiše pravni okvir istraga za koje je u potpunosti bio zadužen prijatelj Suda.

Pravilo 77 Pravilnika, a posebno njegov stav (A)(iv), definiše nepoštovanje Suda:

(A) *Vršeci svoja inherentna ovlaštenja, Međunarodni sud može proglasiti krivim za nepoštovanje suda one koji svesno i hotimično ometaju provođenje pravde, uključujući svako lice:*

*(iv) koje preti svedoku, zastrašuje ga, na bilo koji način mu nanese štetu ili mu ponudi mito, ili na drugi način utiče na svedoka koji svedoči ili je svedočio ili će svedočiti u postupku pred većem, ili na potencijalnog svedoka; (...).*

U ostatku teksta tog pravila definiše se razlika s obzirom na dve faze postupka:

- Fazu pre podizanja optužnice (pravilo 77(C)) i;
- fazu posle podizanja optužnice (pravilo 77 D)).

U slučaju kojim se ovde bavimo, reč je o fazi pre podizanja optužnice, tj. fazi traženja **dovoljnog osnova** za pokretanje postupka za nepoštovanje Suda.

U **fazi istrage**, s obzirom na mogućnost postojanja sukoba interesa, pokazalo se potrebnim da se Sekretarijatu naloži da imenuje prijatelja Suda kako bi se utvrdilo da li postoji dovoljan osnov.

Samo u slučaju kad već postoji dovoljan osnov, Veće se, nakon izveštaja prijatelja Suda, nalazi u situaciji opisanoj u pravilu 77(D).

Dakle, u situaciji iz pravila 77(C), ne treba odmah poverovati da je neko lice krivo za neko krivično delo samo zato što je podneta prijava. Da bi se poverovalo potrebno je imati **neopipljive elemente pokazatelje van razumne sumnje**.

Dakle, pre nego što se eventualno izjasni o postojanju **dovoljnog osnova** za pokretanje postupka, prijatelj Suda trebao je da se opredeli upravo za takav pristup **provere činjenične osnovanosti inkriminacija**.

<sup>113</sup> V. naročito, J. ADAM i dr, *Criminal Investigation. A Practical Textbook for Magistrates, Police Officers and Lawyers*, 5. izd, Sweet & Maxwell Limited, London, 1962; F. CLARK i K. DILIBERTO, *Investigating Computer Crime*, CRC Press, New York, 1996; W. DIENSTEIN, *Technics for the Crime Investigator*, Charles C. Thomas Publisher, Springfield, Illinois, 1952; GREENWOOD, CHAIKEN i PETERSILIA, *The Criminal Investigation Process*, D.C. Heath and Company, Lexington, Massachusetts, 1977; J.M. PALMIOTTO, *Criminal Investigation*, Nelson-Hall Publishers Chicago, 1994; J. SKOLNICK, *Justice Without Trial*, John Wiley and Sons, New York, 1966; J.Q.WILSON, *The Investigators*, Basic Books, New York, 1978.

Smatram da je stoga bilo apsolutno potrebno da se, pre svega ostalog, prikupe dokazne indicije tako što bi se pristupilo saslušanju prvo **podnosioca prijave**, i to zbog toga što uvek valja računati s mogućnošću da podnosilac prijave može ne biti mentalno zdrav ili, ako to nije slučaj, može ceo događaj izmisliti.

Optuživanje lica koja se po osnovu funkcije koju obavljaju smatraju časnim mora se u istrazi tretirati s krajnjim oprezom.

Isto tako, ako je podnosilac prijave dobronameran, može se steći utisak da je i sām bio žrtva nečije zloupotrebe, i upravo se na tome zasniva imperativna obaveza da se ispita 40 "svedoka" koji su dali izjave (up. moje mišljenje o činjeničnim navodima tih svedoka priloženo u poverljivom dodatku).

To je osnovni posao koji je trebao da se obavi.

Polazeći od ove konstatacije, u okviru istrage koja zaslužuje da bude tako nazvana, istražitelj kojem je stavljeno u zadatak da razotkrije postojanje nepoštovanja Suda u prvom redu mora sebe da postavi pitanje o **činjeničnoj osnovanosti** navoda, jer u toj fazi nema mesta pretpostavkama nego samo utvrđivanju činjenica. I sām sam desetak godina vodio istrage, i to u slučajevima koji su na drugačiji način bili još komplikovaniji od ovih kojima se ovde bavimo. Moram da kažem se kaže da se u istrazi o deliktima baš ove vrste obavezno i pre svega mora saslušati podnosilac prijave i moraju se proveriti dokazi koje on prilaže. Posao se u prvom redu mora usredsrediti na prijavu, a ne na reči optuženih lica, zbog toga što, pre bavljenja optuženim licima, treba da se proveri činjenična osnovanost navoda.

U ovom slučaju, činjenična osnovanost mogla je na prirodan je način proisteći iz vrlo detaljnog saslušanja podnosioca prijave, nakon čega bi usledilo saslušanje njegovih glavnih saradnika, uključujući i one koji su otišli iz njegovog tima (T. NIKOLIĆ i N. VUCIĆ), a zatim i veoma detaljno saslušanje svakog od 40 svedoka čije su izjave priložene uz prijavu. Upravo je to trebalo da bude **prioritet** u radu jer je sasvim moguće da na osnovu tog uvodnog posla istražitelj već bude u stanju da zaključi da su navodi izmišljeni ili lišeni bilo kakvog osnova.

Nažalost, valja konstatovati da prijatelj Suda nije primenio ovaj metod i da se, po mom mišljenju, "zaleteo pred rudu".

Moram reći da je, kad sam prvi put dobio ovu prijavu na rešavanje, moja prva reakcija tada, u aprilu 2007. godine, bila da se zadatak poveri prijatelju Suda koji će sprovesti ozbiljnu istragu. Nekoliko dana kasnije, s obzirom na težinu problema, došao sam čak do zaključka da bi istragu treba da vodi pretpretresni sudija. Na kraju, Pretresno veće je odlučilo da bavljenje tom prijavom prepusti sudijama koji sude u ovom predmetu.<sup>114</sup>

---

<sup>114</sup> *Tužilac protiv Vojislava Šešelja*, predmet br. IT-03-67-T, "Nalog u vezi sa zahtevih g. Šešelja za pokretanje postupka za nepoštovanje Suda", javno, 15. maj 2007.



Sada moram da pojasnim da šest svedoka (VS 044, VS 048, VS 009, VS 017, VS 029 i VS 1066) nije obuhvaćeno prvobitnom prijavom optuženog odnosno njenim *addendumom*.

Budući da su ti svedoci svedočili pred Većem i da su promenili iskaze u vezi s okolnostima u kojima su istražiteljima dali svoje prethodne izjave, Veće je konstatovalo da je potrebno da i oni budu obuhvaćeni istragom prijatelja Suda.

Taj zadatak bio je izvršen tokom saslušanja svedoka. Dovoljno je pogledati *transkripte* kako bi se konstatovalo da je, sistematski, svaki svedok bio ispitan u vezi s uslovima u kojima je uzeta prethodna izjava.<sup>115</sup> Međutim, 12. maja 2010. godine, optuženi je na pretresu upozorio Veće na informaciju da je jedan prevodilac izneo pritužbe protiv nekog službenika Tužilaštva u vezi s načinom na koji je vodio istragu.<sup>116</sup> Od tog ključnog momenta, istraga je dobila novu dimenziju i ja sam se ozbiljno zapitao da li ovo Veće može da nastavi obavljati svoje zadatke koji proističu iz "prve" odluke ili navedena prijava treba da se prosledi nekom drugom Veću.

Naime, ozbiljno sam se zapitao ne pojavljuje li se opasnost da se time što se tom prijavom bavi ovo Veće, u smislu rasporeda suđenja, ugrozi glavni predmet koji je ipak od najveće važnosti.

Svakako valja voditi računa o činjenici da je Optužnica podignuta 15. januara 2003, a potvrđena 14. februara 2003, i da se optuženi Vojislav Šešelj dobrovoljno predao Sudu 23. februara 2003. godine.

**Dakle, optuženi je u pritvoru od 24. februara 2003. godine.** Na osnovu te činjenice, kao nadležni sudija, činio sam sve kako bi se izbeglo svako nepotrebno odugovlačenje, pa i uz rizik kritika iznetih na račun suđenja sa svih strana.

Na primer, sadašnji glavni tužilac ovog Međunarodnog suda, g. Serge Brammertz, je u jednom svom intervjuu izjavio da ovo suđenje nije primer za međunarodnu pravdu.<sup>117</sup>

U celosti delim to mišljenje, ali ipak uzimam slobodu da podsetim glavnog tužioca da ovo suđenje još nije okončano zato što je tužilaštvo, uprkos svem protivljenju, htelo da se

<sup>115</sup> Kao što je bilo slučaj s Vojislavom Dabićem (VS-029) koji je svedočio 26. i 27. januara 2010. T(f). 15103 – 15107, javni pretres.

<sup>116</sup> T(f), 12. maj 2010, str. 16003–16005, javni pretres.

<sup>117</sup> Suđenje Šešelju nije uspešna priča, kaže glavni tužilac – V.I.P.: "Sudski proces protiv Vojislava Šešelja nije primer kako treba da funkcioniše međunarodno pravo jer to očigledno nije uspešna priča i predugo traje, izjavio je glavni tužilac, kako je u četvrtak izvestila agencija Tanjug. Objasnio je da je bilo mnogo odlaganja, Šešelj je štrajkovao glađu, sam je sebe zastupao pred Sudom i nije olakšavao sudu da se ubrza suđenje. Međutim, Brammertz veruje da će suđenje ući u poslednju fazu u martu, nakon čega će biti izrečena presuda. Ambasador Rusije u Ujedinjenim nacijama, Vitalij Čurkin, prethodno je zatražio od Haškog tribunala i tužioca Brammerta da objasne zašto suđenje Šešelju traje skoro devet godina, a prvostepena presuda još nije doneta. 'Šešeljev slučaj je grozan i on je u pritvoru devet godina bez presude i mi smo zabrinuti zbog toga', rekao je Čurkin na sednici Saveta bezbednosti UN. Čurkin očekuje da će svoje mišljenje o tome, kao i o Šešeljevom zdravstvenom stanju, Brammertz dati u narednom izveštaju".

optuženom imenuje branilac u pripravnosti,<sup>118</sup> što je onda sa strane optuženog urodilo reakcijom totalnog otpora, sve do štrajka glađu, čime je doveo u opasnost svoj život, tako da mu je Žalbeno veće odobrilo pravo da se brani sâm. Osim toga, tužilaštvo je zatražilo i odgodu suđenja zbog navoda o zastrašivanju svedoka.<sup>119</sup> Kumulativni efekt tih dvaju stavova tužilaštva rezultirao je značajnim odugovlačenjem suđenja.

Budući da je predsednik Međunarodnog suda upozorio da pre bilo donošenja kakve odluke treba da se preinači "prva" odluka, Veće je **jednoglasno** odlučilo da se imenuje prijatelj Suda, što je učinjeno Odlukom od 29. juna 2010. godine.<sup>120</sup> Po mom mišljenju, prijatelj Suda mora da poseduje izuzetne kvalitete i isprva sam bio sklon da predložim da to bude profesionalni istražni sudija s iskustvom u istragama na međunarodnom nivou, kao na primer sudija Garzón. Ovo mi se činilo to potrebnijim jer je imenovanje prijatelja Suda ekvivalentno **totalnom delegiranju naših ovlasti arbitriranja prijatelju Suda**. U tom pogledu nema nikakve nedosvismlenosti jer sam u svom mišljenju od 29. septembra 2011. jasno rekao da, u zavisnosti od zaključaka Izveštaja prijatelja Suda, može nastupiti više pravnih situacija, što znači da Veće ima **vezanu nadležnost** i da neće osporavati konačne zaključke prijatelja Suda, kakvi god oni bili, dobri ili loši.

Prijatelj Suda je doneo svoje zaključke, a i jaću prihvatiti te zaključke da nije bilo nepoštovanja Suda, ali, nikako se ne slažem s **metodom** koji je prijatelj suda primenio, i to iz razloga koji slede.

#### A) *Odgovornost sudija i Međunarodnog suda*

**Prvo**, imam konkretnu odgovornost prema žrtvama. U njihovim očima moram biti nepristrasan i izuzetno profesionalan sudija, u protivnom žrtve bi mogle da posumnjaju u kompetentnost međunarodne sudske ustanove zadužene za suđenje počiniocima zločina čije su one žrtve. Slušajući njihove iskaze, profesionalni sudija samo može dati maksimum, dati sve od sebe, s ciljem da zaključke izvede na profesionalan način. Ta odgovornost prema žrtvama nalaže kritički pristup Izveštaju prijatelja Suda.

**Drugo**, bez obzira na žrtve, imam odgovornost i prema svedocima, bilo da se radi o svedocima tužilaštva ili odbrane. Oni svedoče zato što veruju u međunarodnu pravdu i imaju poverenja u sudije – da nije tako, čemu bi služilo njegovo svedočenje? Svedoci

<sup>118</sup> *Tužilac protiv Vojislava Šešelja*, predmet br. IT-03-67-PT, "Zahtev optužbe za izdavanje naloga za imenovanje branioca radi pružanja pomoći Vojislavu Šešelju u vođenju odbrane", javno, 28. februar 2003; "Drugi zahtev tužilaštva za izdavanje naloga za imenovanje branioca radi pružanja pomoći Vojislavu Šešelju u vođenju odbrane", delimično poverljivo, 22. maj 2006.

<sup>119</sup> *Tužilac protiv Vojislava Šešelja*, predmet br. IT-03-67-T, Javna verzija "Objedinjene odluke u vezi s nametanjem branioca, obustavom suđenja i zahtevom tužioca da mu se odobri dodatni broj sati", javna redigovana verzija, 24. novembar 2009, par. 13, fusnota br. 20 u kojoj se upućuje na usmeni zahtev s pretresa od 15. januara 2009, T(f). 13591, 13593–13595 (delimično zatvorena sednica), kao i na pismeni, "Hitan zahtev tužilaštva za obustavu suđenja", poverljivo i *ex parte*, 16. januar 2009, par. 17.

<sup>120</sup> *Tužilac protiv Vojislava Šešelja*, predmet br. IT-03-67-T, "Redigovana verzija 'Odluke o preispitivanju odluke od 15. maja 2007. po Zahtevu Vojislava Šešelja za postupak za nepoštovanje Suda protiv Carle del Ponte, Hildegard Uertz-Retzlaff i Daniela Saxona'", javna redigovana verzija, 29. jun 2010.

navedeni u prijavi optuženog dali su izjave čija je autentičnost overena u skladu s domaćom procedurom u Srbiji, i te su izjave priložene uz prijavu. Ti svedoci od sudije, pa i od istražitelja, očekuju da se njihove izjave uzmu u obzir, makar izjavili i da su lagali ili da su te izjave dali pod prisilom. I u tom slučaju treba da se oni ispituju, od čega je prijatelj Suda nažalost odustao.

**Treće**, imam i posebnu odgovornost prema službenicima Tužilaštva zbog toga što je tužilaštvo organ Međunarodnog suda, a ponavljam, svaka kritika na račun Tužilaštva je i kritika Međunarodnog suda u celosti. S obzirom na to da Tužilaštvo tvrdi da je nevino i odbacuje sve optužbe, kao sudija sam dužan da proverim **sve** njegove argumente kako bih u svojoj odluci mogao da ih prenesem u besprekornoj formi. Službenici Tužilaštva, dakle, očekuju od sudije i istražitelja da se putem **besprekornog istražnog postupka** s njih skine ljaga i da im se vrati čast. Ako je istraga loše sprovedena, oni sasvim opravdano mogu smatrati da sumnja ostaje, a ta sumnja mora u potpunosti da se ukloni kako bi ponovno mogli da nastupaju u ulozi besprekornih predstavnika međunarodne zajednice. Dakle, moj je zadatak da ih, po potrebi, strogo kaznim ako su pogrešili, ili da im vratim čast. U ovom slučaju nema mesta parcijalnim merama jer se radi o njihovoj časti i ugledu.

**Četvrto**, u pogledu optuženog koji izjavljuje da je najveći neprijatelj ovog Međunarodnog suda. Moram postupati tako da on shvati da su sudije ovog Međunarodnog suda nezavisne, nepristrasne i kompetentne. Ako optuženi koji podnosi prijavu sumnja u te tri osnovne odlike, ništa ga neće uveriti da je njegova stvar rešavana na **pravičan** način i mogao bi da zaključi da postoji pristrasnost na njegovu štetu. Tvrdim i izjavljujem: u pogledu ovog optuženog nema nikakvih apriornih sudova, odluka Veća u vezi s njim biće doneta u fazi **završnog većanja i donošenja presude**. Za sada, optuženi uživa **presumpciju nevinosti** i, ako kao takav podnese prijavu, ja sam dužan da tu prijavu ozbiljno razmotrim rizikujući u protivnom da izgubim verodostojnost: naime, ako to dopustim onda bi on bio u pravu kad optužuje Međunarodni sud.

To smatram još važnijim zbog toga što je naša ustanova javno kritikovana u jednom napisu objavljenom u dnevniku *Le Monde*, iz pera nesporno uglednih ličnosti, u kojem se kaže sledeće:

*"Pravila postupka usvojena u MKSJ više podsećaju na suđenja u totalitarnim režimima nego na temeljna načela međunarodnog prava iz kojih su navodno izvedena. Naime, upravo su sudije koje je ona kritikovala podneli prijavu, naredili istragu i vodili je, optužili je, imenovali tužioca, predložili svedoke optužbe, eliminisali svedoke odbrane, izrekli osuđujuću presudu i osudili je i u žalbenom postupku. A sve to bez ikad dokraja preciziranih optužbi protiv nje, kako bi se bolje sabotirala njena odbrana. Ako nesposobnost da se podnese kritika može navesti sudije da poremete međunarodni pravni poredak, oni time ugrožavaju verodostojnosti međunarodne pravde."*

Kako vidimo, ja lično ne mogu da se prilagodim okviru koji neko naziva suđenjem u stilu "totalitarnih režima" i to je razlog zbog kojeg u ovom izdvojenom mišljenju moram precizirati izvesne elemente.

Najzad, **peto**, obavezan sam na besprekornost i zbog svoje **sudijske zakletve**. Ta zakletva sadrži jedan temeljni aspekt, a to je stručnost. Ne može se biti priučeni sudija, onako kako može da se bude priučeni zidar. Svako može da slaže cikgle, ali ne i da donese presudu. Ostvarivanje pravde zadatak je koji iziskuje najviše stručne standarde, a stručnost se ocenjuje naročito s obzirom na način na koji sudija vodi istragu. Nažalost, moram da konstatujem da ova istraga nije vođena po pravilima struke, u njoj se beleži više propusta.

### **B) Nedostaci u istrazi prijatelja Suda**

#### 1. Nisu ispitani podnosilac prijave i svedoci navedeni u njegovom Zahtevu<sup>121</sup>

**Prvi nedostatak** proizlazi iz činjenice da prijatelj Suda iz samo njemu poznatih razloga nije smatrao potrebnim, da ispita podnosioca prijave i svedoke navedene u njegovom Zahtevu. Međutim, takav postupak bio je u procesnom je smislu neophodan. Kako podnosiocu prijave objasniti da je njegova prijava uzeta u obzir ako se ona ne smatra glavnim elementom istrage? Dakako, istražitelj je bio suočen s velikim poslom, ali u slučaju problema trebao je da podnese Veću zahtjev da se imenuje još jedan prijatelj Suda kao njegov suradnik i/ili da se imenuju i saradnici za istragu: treba da se konstatuje da on to nikad nije zatražio. U tom kontekstu, za ispitivanje optuženog u zatvoru bilo bi potrebno najviše pola radnog dana (mada, nije sigurno da bi optuženi pristao da odgovara na pitanja prijatelja Suda). Isto tako, ni ispitivanje svedoka navedenih u prijavi, na osnovu jedne grupe pitanja, ne bi oduzelo tako mnogo vremena. Dakle, radi se o proceduralnom izboru koji itekako podleže kritici.

#### 2. Nisu podneti zapisnici o saslušanju ispitanih osoba

**Drugo**, prijatelj Suda saslušao je službenike Tužilaštva, uključujući gospođu Carlu del Ponte.<sup>122</sup> Vrlo dobro, ali je to trebalo da dobijemo dokument o saslušanju, s potpisima dotičnih osoba, što bi istražitelju omogućilo objektivnu sintezu. Naprotiv, u njegovom izveštaju dobili smo samo subjektivne rezimee, subjektivne zato što su na njih snažno uticali lični zaključci, bez mogućnosti da iz pismenog i potpisanog dokumenta saznamo šta su svedoci rekli. Koliko se ja sećam, nikad nije bilo istrage vođene tako da se daje subjektivna sinteza, a da se uz izveštaj ne prilože zapisnici o saslušanju ...

S takvom slikom pred sobom, bilo bi logično da Veće, s obzirom na konstatovane nedostatke, zatraži dopunu istrage ili smenu prijatelja Suda. O toj mogućnosti nisam razmišljao jer, kao odgovorni sudija, dužan sam da uzimam u obzir i druge parametre, kao i da sve te parametre dovedem u ravnotežu s konstatovanim nedostacima. Naime, ako

<sup>121</sup> "Javna redigovana verzija Izveštaja *amicus curiae* u skladu s Odlukom od 29. juna 2010. po Zahtevu Vojislava Šešelja u vezi s nepoštovanjem Suda" (dalje u tekstu: Izveštaj *amicus curiae*), javno, 5. oktobar 2011, par. 62–76.

<sup>122</sup> Izveštaj *amicus curiae*, par. 150–158.

želim savršenu istragu, očigledno je da bi za ponovno vođenje istrage prema pravilima struke bili potrebni meseci, čak i godine, a optuženi je u pritvoru već gotovo devet godina. Na to ne mogu da se odlučim i, stavljen sam u situaciju da poput hirurga moram izvršiti amputaciju kako se gangrena ne bi proširila. Ta slika savršeno odgovara ovom predmetu. Dakle, moram izvršiti "pravosudnu amputaciju" izveštaja i ničeg više od toga.

Kako bi se išlo napred, cilj mi je da se spasi ono što je u ovom predmetu suštinsko i da se odstrani sve što bi moglo da uspori tok pravde, svaki balast, pa makar on bio i pravosudnog karaktera. Jako sam svestan da će optuženi još jednom zameriti Međunarodnom sudu i sudijama nedovoljnu profesionalnost jer će steći jak utisak da njegova prijava nije obrađena prema pravilima struke. S takvim viđenjem samo mogu da se složim, ali, suočen s suprostavljenim interesima, prinuđen sam da se usredsredim na suštinu, a to je što pre izreći presudu za zločine koji su se dogodili pre više od 15 godina. Što se tiče dela koja su se, prema navodima, dogodila nedavno, ona mogu da se prilikom donošenja opšte ocene ne uzmu u obzir, što dovodi do pravosudne amputacije upravo u interesu međunarodne pravde koja se sastoji u tome **da se pravda sprovodi brzo.**

Sudija prilikom donošenja odluka uvek mora dati prioritet presuđivanju o događajima koji su doveli do počinjenja zločina, i to u upravo interesu žrtava. Sve ostalo je periferno jer će uvek biti lako optužiti nekog istražitelja, što se može često dogoditi i što nije nikakvo iznenađenje, ali zbog čega ne sme da se **paralizuje** suđenje.

Da zaključim, sve svoje ovlasti za arbitriranje delegirao sam prijatelju Suda, zatraživši od njega da sprovede ozbiljnu i potpunu istragu. Mnogo sam očekivao od njega. Nažalost, mora da se konstatuje da on nije ostvario cilj koji mu je zadat. Veoma žalim zbog toga, ali sada je nažalost prekasno da se sve iznova stavi u pogon, i to u ovom tako važnom trenutku, a istovremeno, sasvim je moguće da posle **potpune istrage** dođem do istog zaključka kao i prijatelj Suda, mada i dalje smatram da je trebalo da se istraga sprovede po pravilima struke.

Sastavljeno na engleskom i francuskom jeziku, a merodavan je tekst na francuskom.

/potpis na originalu/

Jean-Claude Antonetti,  
predsedavajući sudija

Dana 22. decembra 2001.  
U Hagu (Holandija)

**[pečat Međunarodnog suda]**